

IJODKORLIK, TAFAKKUR VA UNING FALSAFIY XUSUSIYATLARI

Annotatsiya. Ushbu maqola san'atning turli yo'nalishlaridan (masalan, musiqa, rassomlik, drama va boshqalar) foydalanib, maktabgacha yoshdagi bolalarning kreativ tafakkur va qobiliyatlarini rivojlantirishni o'rganadi. Muallif san'atning bolaning rivojlanishiga qanday ta'sir qilishini va uni yaratishda qanday yondashuvlarni qo'llash kerakligini tahlil qiladi. Ait terapiyasining maqsadlari ko'p qirrali bo'lib, ularning ichida o'z-o'zini bilish, o'z-o'zini ifodalash, shaxsning ichki integratsiyasi va tashqi haqiqat bilan integratsiyasi, shuningdek, shaxsiy tajriba va his-tuyg'ularni kengaytirish kabi maqsadlar mavjud. Ushbu maqola bolalarning shaxsiy rivojlanishiga yo'l ochuvchi va ularda ijodiy fikrlashni shakllantirishga yordam beruvchi usullarni ko'rsatib, san'at terapiyasining bolalar pedagogikasi va psixologiyasidagi ahamiyatini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: San'at, art-terapiya, qobiliyat, maktabgacha ta'lim, mashg'ulot, bemor bola.

ТВОРЧЕСТВО, МЫШЛЕНИЕ И ЕГО ФИЛОСОФСКИЕ ОСОБЕННОСТИ

Аннотация. В данной статье рассматривается развитие креативного мышления и способностей детей дошкольного возраста с использованием различных направлений искусства (музыка, изобразительное искусство, драма и др.). Автор анализирует влияние искусства на развитие ребёнка и методы, которые следует применять в этом процессе. Цели арт-терапии многогранны: самопознание, самовыражение, внутренняя интеграция личности, интеграция с внешней реальностью, расширение личного опыта и эмоционального восприятия. Статья подчёркивает значимость арт-терапии в педагогике и психологии, а также раскрывает её роль в формировании творческого мышления и личностного роста у детей.

Ключевые слова: Искусство, арт-терапия, способности, дошкольное образование, занятие, больной ребёнок.

CREATIVITY, THINKING, AND ITS PHILOSOPHICAL FEATURES

Abstract. This article discusses the development of creative thinking and abilities in preschool children through various forms of art (music, visual arts, drama, etc.). The author analyzes the impact of art on child development and the methods that should be applied in this process. The goals of art therapy are multifaceted: self-awareness, self-expression, inner integration of personality, integration with external reality, as well as the expansion of personal experience and emotional perception. The article highlights the significance of art therapy in pedagogy and psychology, emphasizing its role in shaping creative thinking and personal growth in children.

Keywords: Art, art therapy, abilities, preschool education, activity, sick child.

San'atning o'zi shifobaxsh ta'sirga ega, art terapiya bu kuchni ma'lum bir muammoga yo'naltirish va uni to'g'ri qo'llash imkonini beradi.

Bolani qaysidir kaslligi mavjud bo'lsa uni davolash birinchi o'rinda turadi, ijodiy maqsadlar ikkinchi darajali ahamiyatga ega bo'ladi hamda psixoterapiyaning asosiy usullariga qo'shimcha sifatida qabul qilinadi. Art terapiya usullaridan biri transfer deb ataladi bemor asta-sekin vizualizatsiya orqali ichki dunyosim bilishga o'tadi. Mashqlarning ba'zilari guruhda birgalikda ishlashni o'z ichiga olib, mutaxassis amalga oshirishga ko'maklashadi.

Art terapiyaning maqsadlariga kelsak, ular juda xilma-xildir, o'z-o'zini bilish, o'z-o'zini ifodalash, shaxsning ichki integratsiyasi, tashqi haqiqat bilan integratsiya, va boshqalardir. Tasviriy ijod - fantaziva va voqelikning sintezini ta'minlovchi eng yaxshi vosita bo'lib, kattalar yoki bolalarda bunga san'at yordamisiz erishishi qiyin. Psixoterapiyaning bu sohasidagi ikkinchi muhim tushuncha yuqori ko'tarishdir. Ongsiz instinktlar va tushunchalarni san'at orqali ifodalashdan iborat:

- art terapiya turli his-tuyg'u va hissiyotlarni, asosan, ijtimoiy jihatdan maqbul tarzda ifodalash imkoniyatini beradi. Rangtasvir yoki modellashirish - bu maqsad uchun eng xavfsiz va mos usuldir;

- art terapiya davolash jarayonini tezlashtirish uchun qo'shimcha vosita sifatida ishlatiladi. Ichki nizolar og'zaki psixoterapiya paytida suhbatga qaraganda vizual tasvirlar orqali osonroq ifodalanadi.

- art terapiyada davolash jarayonida interpretatsiya va diagnostik ishlar uchun asos yaratiladi.

- art terapiya yo'qotish, travma, qo'rquv va boshqalar kabi hayotdagi baxtsiz hodisalar bilan ifodlangan his-tuyg'ular va fikrlar bilan ishlashni imkonini beradi.

- his-tuyg'ularni, zehnlilikni, inson sog'lig'ini mustahkamlash va turli sohalar bo'yicha rivojlanishiga xizmat qiladi;

- o'z-o'zini nazorat qilish va ichki tartib hissini targ'ib qiladi;

- art terapiya yashirin iste'dod va qobiliyatini oshkor qilishga yordam beradi.

Ijodkorlik va ijodiy san'at ta'limda doimo muhim o'rnlarga ega bo'lsa-da, ijodiy ta'limga yangi yondashuv biz bu jarayonni va uning XXI asrdagi ahamiyatini qanday tushunishimizni yoritib beradigan darajada bolalarning ijodkorlik qobiliyatini shakllanishini bilib borishimiz hozirgi zamonaviy ta'lim texnologiyasining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Men ushbu maqolaning boshida materiallarni bolalarning manipulyatsiyasi va o'zini-o'zi ifodalashi uchun ta'limda olib borilayotgan turli xildagi islohotlarning shidatli rivojlanib borishi, bolalarga berilayotgan kreativlikka turli shakldagi motivatsiyalar nazariyalar va dunyo o'rtasidagi dinamik va murakkab munosabatlarni ijodkorona hal qila oladigan yosh avlodni tarbiyalashga qaratilgan asosiy masla hisoblanadi.

Men taqdim etgan asos shuni ko'rsatadiki, materiallar bolalarning o'zlari, boshqalar va ularning atrofida doimiy o'zgarib turadigan dunyo bilan yangi aloqalarni o'rnatishda yordam berish qobiliyatiga ega. Ushbu asos tarbiyachilarni va bolalarni ijodiy amaliyoti va ta'lim amaliyotini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega, chunki u ijodiy san'at va materiallarning bolalar hayotidagi ahamiyati haqida muhim muammolarni ko'taradi.

Ushbu maqoladan natija bolalarga turli xil va hissiy manbalar bilan o'ynash uchun ko'proq kirish kerakligini taklif qilaman. Rassomlarning tajriba sinovlaridan suni ko'rish mumkinki qilinadigan har bir amaliy ish bolalarning materialni o'rganishi uchun dinamik boshlang'ich nuqtani ta'minlasa-da, fan, arxitektura, muhandislik va texnologiya bo'yicha materiallarni o'rganuvchi shaxslar va guruhlar bilan keyingi hamkorlik materialga asoslangan o'quv muhitini loyihalash uchun yanada ko'proq imkoniyatlarni ochishi mumkin.

Maqolada bolalarning san'atni o'rganishini materiallar bilan baholash haqidagi savolga aniq javob bermasa-da, u standartlashtirilgan testlar va o'quv natijalari atrofida ta'limni baholashni asoslashda ba'zi asosiy asoslarni tan oladi. Pedagogik hujjatlardan bolalarning turli xil sharoitlarda, vaqt oralig'ida va bog'lanishlarda o'qishini baholash uchun shakllantirish jarayoni sifatida foydalanish bo'yicha keyingi tadqiqotlarni davom ettirish foydali bo'ladi.

San'atdagi ijodiy ish-bu o'ynoqi va qiziqarli pedagogik izlanish, ochib berish, fikrlash va muhokama qilish, ham badiiy fikrlash, va muammolarni hal qilishdir. Badiiy tartibda ijodkorona fikrlash va muammolarni hal qilishning o'ziga xos xususiyatlari, xuddi san'at kabi ochib berilgan mohiyatan turli xil fanlar, bilim usullari va dunyoni kreativ yondashuvda tasavvur qila olish kabi ko'nikmalarni shakllanib borishga aniq urg'u berish muhim hisoblanadi.

Ijodkorlik-bu atrof-muhitning o'zgarishiga ta'sir qiluvchi ijtimoiy ahamiyatga ega maxsulot yaratishga qaratilgan faoliyat hisoblanib bolalarni yaratish birinchi navbatda bolaning

o'zi yoki guruh bolalari, yaqin kattalar uchun mazmunlidir. Lekin bolalar ijodiyotining ahamiyati shundaki, u bola shaxsining shakllanishiga ta'sir qiladi, ya'ni jamiyat har bir insonning ijodiy rivojlanishidan manfaatdordir. Ijodkorlikni o'rgatish mumkin, ammo bu ta'lim alohida, bilim va ko'nikmalar qanday o'rgatilganiga o'xshamaydi, shu bilan birga, ma'lum bilimlarni o'zlashtirmasdan, ko'nikma va qobiliyatlarni o'zlashtirmasdan turib ijod qilish mumkin emas.

Badiiy ijod ostida maktabgacha yoshdagi bolalar ob'ektiv mazmunli (birinchi navbatda bola uchun) yangi mahsulot (rasm, raqs, she'r, hikoya, qo'shiq va boshqalar) yaratishni anglatadi, erta foydalanilmagan qismlarni topish va ma'lum qilish; o'yin faoliyati (ijodiy o'yinlar - o'yin muhitini yaratish, tanlash, o'yinchoqlar, o'rinbosar narsalar va boshqalar).

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida estetik tarbiya - bolaning estetik fazilatlari, qobiliyatlari namoyon bo'lishi, dunyoqarashini shakllantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish. Bu jarayon, uning natijasi bolaning butun atrofdagi dunyoni go'zalligini sezish va qadrlash qobiliyatini rivojlantirishdir. Go'zallikni qadrlashga, uni tushunishga, unda shaxsan ishtirok etishga, go'zal qonunlari asosida yaratishga o'rgatish bolani yoshligidan tarbiyalashning muhim qismlaridir.

Go'zallikka to'g'ri munosabatni tarbiyalash faqat badiiy yoki musiqiy idrok etish bilan chegaralanmaydi. Bu murakkab tizim bo'lib ishga, hayotga, kundalik hayotga, tabiatga munosabat hisoblanadi.

San'atni bilish bu tizimning qimmatli, samarali qismi bo'lib, axloqiy fazilatlarni, estetik his-tuyg'ularni va tasavvurni tarbiyalashga qodir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida estetik tarbiyani tashkil etish bir necha tamoyillarni hisobga olgan holda amalga oshiriladi: Maqsad - atrof-muhitga adekvat estetik munosabatni shakllantirish, kichkina odamni ko'rishga, go'zallikni tushunishga o'rgatish. Ta'lim idrokni, tasavvurni shakllantiradi, xotirani, his-tuyg'ularni, qiziqishlarni, moyilliklarni, qobiliyatlarni rivojlantiradi. Kundalik hayotga faol ijobiy munosabatni shakllantirishga yordam beradi.

Yosh bolalarni erta yoshdanoq qiziqarli yorqin o'yinchoqlar va narsalar o'ziga jalb qiladi. Ular quvunch tuyg'usini, aniq zavqni uyg'otadi. Go'zallik tushunchasi shakllana boshlaydi. O'yin o'ynash, ertak tinglash, hayvonlarning rasmlarini tomosha qilish, bolalar juda ko'p ijobiy his-tuyg'ularga ega bo'lishadi. Bu his-tuyg'ular chiroyini tushunish uchun mas'ul bo'lgan yanada murakkab fazilatlarni shakllantirish uchun asosdir. Go'zallikni ongsiz idrok etish asta-sekin ongli uyg'un didga, ijodiy qobiliyatlarning rivojlanishiga o'tadi. Rivojlanishning ushbu davridagi kattalarning vazifasi bolaga yordam berish, uni to'g'ri yo'nalishga qaratilgandir.

Har qanday ta'lim jarayoni bir necha kishilarning zarur shaxsiy xususiyatlarni rivojlantirish uchun shart-sharoit yaratishga qaratilgan birgalikdagi faoliyatidir, shuning uchun o'qituvchining shaxsiyati asosiy rollardan birini o'ynaydi. Har bir maktabgacha ta'lim tashkiloti barcha eng muhim shaxsiy xususiyatlarni rivojlantirish imkoniyatiga ega. Oila ko'magida to'g'ri tuzilgan tarbiya sxemasi bolaning estetik jihatdan rivojlangan jamiyat fuqarosi sifatida shakllanishini kafolatlaydi.

Oilada shakllangan tarbiya maktabgacha ta'lim tashkilotida tozalik, tartib nafaqat sanitariya-gigiyena me'yorlariga rioya qilishdir. Bu tarbiyaning muhim qismi bo'lib, bolaning o'zi yoshligidanoq atrofdagi dunyoning go'zalligini anglay boshlashini ta'minlashga yordam beradi. U atrofida ko'rgan barcha go'zal narsalarni saqlab qolish istagi bor. Shuning uchun ta'lim tashkilotining barcha binolarini zamon talabiga mos keladigan tarzda loyihalash yaxshiroqdir. Har qanday maktabgacha ta'lim tashkiloti va boshqa xonalarning guruhlarida boshqa bolalarning rasmlari, hunarmandchilik, xalq amaliy san'ati asarlari bo'lishi kerak.

Ta'm hissi - bu san'atning haqiqiy go'zalligi bilan muloqot dan ma'naviy zavq olishda namoyon bo'ladigan murakkab shaxsiy xususiyatdir. Bu tushunish, san'at asarlaridan zavqlanish, tabiat go'zalligini, kundalik hayotning o'ziga xos xususiyatlarini tushunishdir.

Zero, didni shakllantirishda oilaning doimiy ko'magida ta'lim va tarbiya hal qiluvchi o'rin tutadi. Adabiyot, musiqaning madaniy qadriyatlari bilan tanishish bolalik davrida mavjud bo'lgan san'at asarlarini o'rganishga, ularning go'zalligini ko'rishga yoki ko'rishga yordam beradi. Bolalar asarlarni taniy boshlaydilar, sevimli ertaklar, musiqiy asarlar paydo bo'ladi, bu davrda ular uchun

estetik ideallar paydo bo'ladi. Kattalar yordami bilan ular so'z va musiqaning go'zalligi va boyligini ko'radilar. Bu badiiy didning asosi bo'lib, kundalik hayotning shakllanishiga yanada ta'sir qiladi.

Ijodkorlik inson tafakkurining eng yuksak ko'rinishi bo'lib, u yangi g'oyalarni yaratish, mavjud bo'lgan bilimlarni yangicha talqin qilish va o'ziga xos yondashuvlarni shakllantirish jarayonidir. Tafakkur — bu aqliy faoliyat bo'lib, u orqali inson borliqni anglaydi, muammolarga yechim topadi va o'z hayotiy tajribasini boyitadi. Falsafa nuqtai nazaridan esa tafakkur va ijodkorlik inson mavjudotining asosiy mohiyatlaridan biri sifatida qaraladi. Ular orqali inson o'zini va olamni tushunishga harakat qiladi, qadriyatlar yaratadi va hayot mazmunini anglaydi. Demak, ijodkorlik va tafakkur bir-birini to'ldiruvchi, inson ongining yuksalishini ta'minlovchi asosiy omillardan bo'lib, ular har qanday ijtimoiy taraqqiyotning ham negizidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- 1.To'raqulovich J. U., Muxitdinovna A. Z. Features of Speech Development in Children of Middle Preschool Age.
- 2.Abdullayev, Q. (2010). *Falsafa asoslari*. Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi nashriyoti.
3. G'ofurov, N. (2015). *Ijodkorlik psixologiyasi*. Toshkent: O'qituvchi.
4. Nazarov, B. (2008). *Tafakkur va ma'naviyat*. Toshkent: Fan.
- 5.Toynbee, A. (2001). *Tafakkur tarixi*. Tarjima. Toshkent: Sharq.
- 6.Fromm, E. (2003). *Ijodiylik va insoniylik*. Tarjima. Toshkent: Adabiyot va san'at.
- 7.Sattarov, A. (2011). *Falsafa va tafakkur*. Toshkent: Universitet.